

militært samarbide med Frankrig mod Rusland og mod I. Koberdowas fortolkning af Østrigs politik i sommeren 1863. I begge tilfælde er hans indvendinger velmotiverede.

Bogens opbygning er kronologisk, men de enkelte kapitler af ujævn kvalitet. Situationen i kongeriget Polen præsenteres på meget traditionel façon, og jeg tvivler om, at et kapitel uden forbindelse med arbejdets hovedemne overhovedet er nødvendigt. Kerneafsnittene, som beskæftiger sig med Østrigs og Preussens politik, Alvensleben-konventionen og det tyske Forbunds holdning til den diplomatiske aktivitet 1863 er langt mere gedigne.

Forf. afbryder brat sin analyse i oktober 1863. Det er vanskeligt at forstå, hvorfor han forbigår så vigtige problemer som Napoleon III's politik i november 1863 og betydningen af den dansk-tyske konflikt for Polens affærer; det er i mine øjne en svaghed, når man sammenligner med J. Klaczkos værker *Études de diplomatie contemporaine* og *Deux chancelliers*. Fejl forekommer også; eksempelvis fik den polske bonde sin frihed i 1807 og ikke under oprøret 1863; oprøret varede indtil sommeren 1865; USA's politik overfor det polske oprør lader sig ikke forklare som neutralitetspolitik, men som resultat af dets fjendtlige holdning overfor Storbritannien og Frankrig og dets gode forbindelser med Rusland under den amerikanske borgerkrig. Endnu to bemærkninger: Den første om bogens 2078 noter. De fleste af dem giver både vigtige henvisninger til arkivmateriale og nyttige kommentarer, men mange har kun perifer forbindelse med sammenhængen. En del overflødige titler optræder i bibliografien uden forbindelse med bogens emne. Sammenfattende lider denne bog således af et antal metodiske brist og af tilbøjelighed til at inddrage ting, som ikke angår dens centrale ærinde. Alligevel vil den være af grundlæggende interesse for enhver, der beskæftiger sig med begivenhederne i forbindelse med det polske oprør 1863; den er et nyttigt bidrag til vor viden om emnet.

*Em. Halicz*

*Bjørn R. Rønning: Norges pengesedler og seddelbankvesen inntil 1874. Del 1: Sedler utstedt i København. Oslo, Universitetsforlaget 1980. 258 s., ill.; 184 N.kr.*

Bjørn Rønning vid Universitets Myntkabinett i Oslo har i snart 10 år ägnat sig åt de problem som är sammanhängande med Norges sedlar. Resultatet av hans möda föreligger nu i sin första del – han förutser en andra del omfattande tiden intill 1873, då som bekant de nordiska länderna successivt gick över till kronmynt. Någonstans måste man givetvis sätta punkt men jag tycker kanske att det är beklagligt att Rønning valt denna tidpunkt. Det hade känts helt naturligt om han i första omgången fortsatt till 1905 men gärna också senare. En förhoppning härom må man ändå hysa.

Sedelforskningen i Skandinavien står högt. Den har som också på andra håll vuxit fram under tiden efter andra världskriget, alldeles lätt har det inte alltid varit; så sent som 1961 fick jag som svar då jag beklagade mig över att denna väsentliga del inte fanns med i ett nordiskt land på en utställning över betalningsmedlen. Dem kan man inte ta med »de är så fula«. Det må de gärna betraktas som, men i varje fall under 1700-talet och i Danmark, i Norges fall även in på 1800-talet har de spelat en stor och delvis ekonomisk tyvärr förödande roll. Nu har vi hittat på andra medel att driva fram inflationen.

För att börja med ett generellt omdöma må man uttrycka sin tacksamhet över att Rønning tagit sig så mycket tid att framställa detta verk. Det är verkligen inget hastverk. Det är en utomordentligt fyllig skildring som han lämnat till vilket inte mycket kan

vara att säga. Den fogar sig följaktligen mycket väl till de studier som Alexander Platbardois och Torgny Lindgren bidragit med för Sveriges räkning och den magnifika presentationen av Finlands sedlar i volymen författad av Erkki Borg.

Namnet på boken är ganska en smula missvisande ehuru givetvis endast skenbart. Med undantag för bergverkssedlar och de berömda möhlensedlarna handlar den i stort sett endast om danska sedlar, men eftersom landets huvudstad låg i Danmark men landets sedlar ju också kurserade i Norge måste man acceptera rubriksättningen. Som ett komplement får man sedan se J Wilckes båda skildringar av perioderna 1726–1788 samt 1788–1813 där de bakomliggande konsekvenserna av sedelutgivningen närmare beskrivs. Som sagt innehåller Rønnings verk det mesta man vill veta bl a sådana ting som en fullständig beskrivning av de vackra vignetter som dekorerade Kurantbankens sedlar efter 1737. En mycket fyllig skildring lämnas av sedelförfalskningens historia. Rønning klagar på att min framställning (Hela världens tjuv. 1973) var i knappaste laget. Jag skall inte säga emot honom men erinrar om att den avsåg större delen av Europa. Vad jag möjligen underlåtit har emellertid Rønning sonat för vilket jag tackar honom och inte minst för hans intressanta presentation av Terkel Kleve och dennes försök att bekämpa de falska sedlarna. Nu får vi bara hoppas att, då Rønning lämnar dansk mark och beger sig till Norge, någon dansk sedelforskare vill fullfölja forskningarna vad också gäller Danmark.

Ernst Nathorst-Böös

## NYESTE TID

*Helge Larsen* (red.): *Det Radikale Venstre i medvind og modvind 1955–1980*, 1980. 185 s., ill.

*Kurt Sørensen* (red.): *Venstre – 50 år for folkestyret*, 1979. 324 s.

Partihistorier er som al anden historieskrivning resultater af en række valg, dels hvad angår selve fremstillingsformen, dels hvad angår emneafgrænsning og -udvælgelse. Partiets ideologi og programmer må vægtes i forhold til den faktisk førte politik, folketingsgruppen i forhold til vælgerorganisationen, de enkelte politiske sagområder i forhold til hinanden etc., og der må tages stilling til, hvordan interne stridigheder i partiet skal behandles. Samlet viser disse valg, hvilken strategi partiet har lagt for fremstillingen af sin egen historie. For det er jo sagen i en nøddeskal: Partihistorierne er partiernes egen beretning om egen indsats, hovedsageligt beregnet for egne tillidsfolk, og der findes fra tidligere tid nogle fæle eksempler på, hvad det kan føre til. Det skal dog straks understreges, at det ikke gælder disse to fremstillinger.

*Det Radikale Venstre i medvind og modvind 1955–1980*, udgivet i anledning af 75-års jubilæet i 1980, giver en bred fremstilling af partiets folketingspolitik gennem de sidste femogtyve år, skrevet af tidl. minister Helge Larsen (der også har redigeret bogen), de to tidl. folketingsmedlemmer Harald Westergaard Andersen og Ole Samuelsen og adjunkt Henning Nielsen. I sammentrængt form er hovedlinjerne, at partiet i årene omkring 1960 var i alvorlige vanskeligheder, både p.g.a. generationsskiftet efter Bertel Dahlgaard og Jørgen Jørgensen, regeringssamarbejdet med Socialdemokratiet efter 1957 og vælgerstrømmen væk fra traditionelle radikale områder. I 1964 fremtrådte *Det radikale Venstre* derfor som »et parti med adskillige iøjnefaldende problemer« (s. 50). Partiets redning hed Hilmar Baunsgaard (omend heroiseringen her er dæmpet i forhold til Westergaard Andersens artikel i *Dansk Biografisk Leksikon*), og strategien at opsamle de middelstandssocialdemokrater, der var blevet skræmt af S-SF-samarbejdet efter 1966. Resultatet blev VKR-regeringen 1968–71.

Det forties ikke, at der var uenighed om denne regeringsdannelse, og at Karl Skytte,